

In Rivierklimaatpark IJsselpoort komen alle belangen samen

'HET HEEFT WELEENS GEKNETTERD, GEBOTST EN GESCHUURD'

Rivierklimaatpark IJsselpoort is een van de voorlopers voor het Programma Integraal Riviermanagement. Het is een plan waarin alles samenkomt: ruimte voor de rivier, aanpassingen aan klimaatverandering, maatregelen voor de scheepvaart, economische dynamiek, nieuwe natuur en een rivierpark voor wandelaars, fietsers en watersporters. Hoe gaat dat allemaal samen? Een verkenningstocht langs de dijk.

TEKST CORIEN LAMBREGTSE | BEELD PROVINCIE GELDERLAND

IJ

“Is dát de IJssel?” Het lijkt een slootje, zo smal en diep weggezonden in de uiterwaarden van Giesbeek en Rheden. Het heet hier kennelijk niet voor niets het Rhederlaag. Het pontje naar het watersportgebied aan de overkant vaart alleen in het zomerseizoen. De dichtstbijzijnde brug is die bij Westervoort, een kilometer of 6 verder.

We staan op de dijk en kijken uit over het gebied dat de weidse naam Rivierklimaatpark IJsselpoort heeft gekregen. De wind doet een aanval op de gevoelstemperatuur. “Ja, dat is de IJssel”, lachen de koude gezichten van Carel Bolt, projectmanager provincie Gelderland, Wim Goedhart, omgevingsmanager Natuurmonumenten en Peter Jesse, technisch manager Rijkswaterstaat. Zij zijn een deel van het kernteam dat het project de afgelopen jaren door de onderzoeksfase en verkenningsfase heen tot aan de Planuitwerkingsfase heeft gebracht. Jesse (Rijkswaterstaat): “Het water staat steeds vaker extreem laag, zoals nu, maar ook steeds vaker extreem hoog. Het verschil tussen hoog en laag water is wel 7 meter. Het kan hier bij hoog water heel spannend zijn, maar het lage water levert ook problemen op. Schepen kunnen dan maar met een halve lading varen, anders komen ze vast te zitten. Soms moeten schepen op elkaar wachten, omdat het zo smal is dat ze elkaar niet kunnen passeren. En dat terwijl dit een belangrijke vaarroute is van Rotterdam naar de Twentekanal. De lage waterstand leidt bovendien tot verdroging en tast oevers en constructies aan. Voor Rijkswaterstaat zijn dat belangrijke problemen die moeten worden aangepakt.”

Goedhart (Natuurmonumenten) sluit daarbij aan: “Tot een paar jaar geleden was alles erop gericht om het teveel aan water zo snel mogelijk af te voeren. Maar door de klimaatverandering zitten we nu ook met het tegenovergestelde probleem: de natuur verdroogt, de biodiversiteit holt achteruit. Daar maken we ons >

‘Al die partijen hebben eigen belangen, soms ook tegen-gestelde belangen’

Vlnr Carel Bolt, Wim Goedhart en Peter Jesse

bij Natuurmonumenten grote zorgen over. En wij niet alleen, iedereen hier in het gebied krijgt met de gevolgen van klimaatverandering te maken. Daar kunnen we alleen wat aan doen als we het met z'n allen aanpakken. Daarom zijn wij hier 10 jaar geleden al met de omgeving over gaan praten.”

Voor ieder wat wils

De afgelopen 10 jaar is er heel wat water door de IJssel gegaan, maar eind 2020 is de toekomstvisie voor het uiterwaardengebied tussen Arnhem en Giesbeek vastgesteld. Het plan gaat over rivierverruiming en dijkversterking, biodiversiteit, natuur-inclusieve landbouw, recreatie én bedrijvigheid. Bolt (provincie Gelderland): “We geven de rivier meer ruimte, waardoor die natuurlijker gaat stromen en ook de uiterwaarden vaker meestromen. We maken verbindingen tussen natuurgebieden en ook tussen natuur en landbouw. We lossen knelpunten op voor de scheepvaart en creëren ruimte voor bedrijvigheid. Daarnaast maken we het gebied toegankelijker voor wandelaars en fietsers, doordat we er een rivierpark van maken met meerdere entrees. Het rivierklimaatpark wordt de groene long voor de omgeving. Een plek om

verkoeling te vinden, bijvoorbeeld als de stad te heet is.”

Bij het plan zijn maar liefst tien partijen betrokken. “Al die partijen hebben eigen belangen, soms ook tegengestelde belangen. Het heeft weleens geknetterd, gebotst en geschuurd”, zegt Goedhart. “Maar het is ons gelukt om voor iedereen iets goeds in het plan op te nemen, waardoor alle partijen en ook de omgeving enthousiast zijn geworden. Het gaat vaak om zaken die partijen alleen nooit voor elkaar had kunnen krijgen. Zo zie je maar: alleen ga je sneller, maar samen kom je verder.”

Toch begrensd

De kracht van het plan is dat het meerdere problemen tegelijk vanuit verschillende perspectieven aanpakt, vertelt Bolt: “Samen met de Stuurgroep Rivierklimaatpark, met daarin de bestuurders van alle betrokken partijen, hebben we alles en iedereen aan elkaar geknoopt. Door alle belangen een gelijk gewicht te geven,

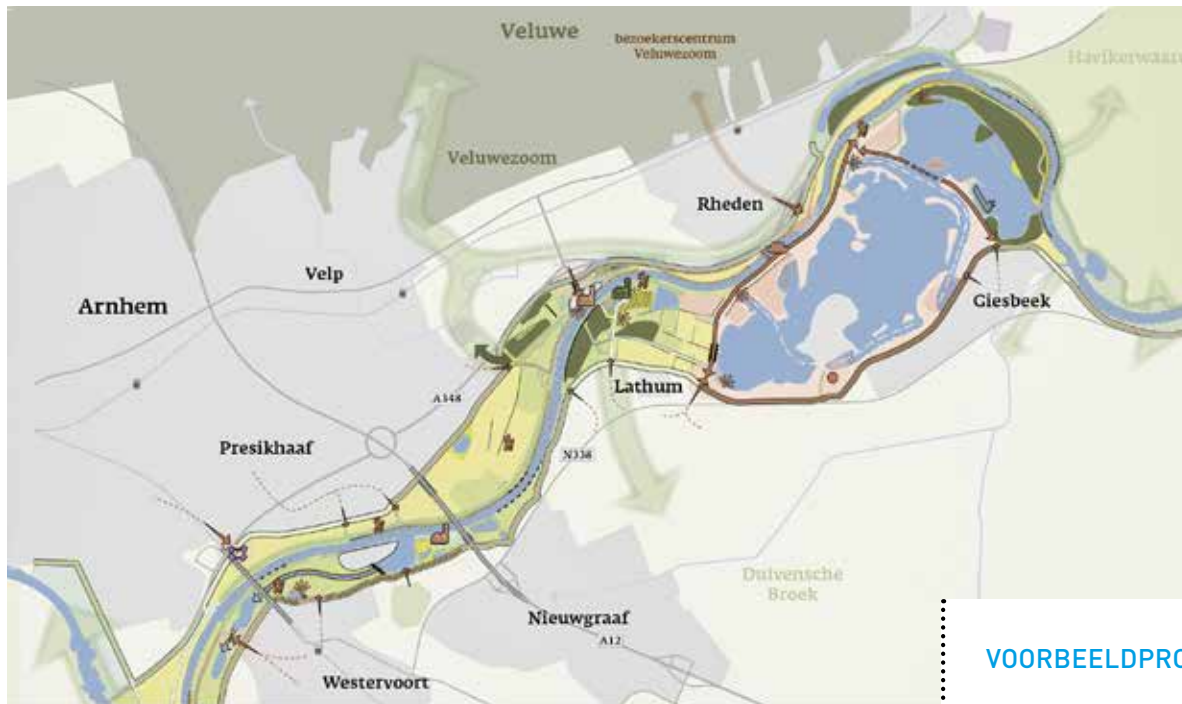
‘80 procent van dit plan zal overeind blijven, 20 procent zal wijzigen’

zijn we tot een integraal plan gekomen dat niet zo goed was geworden als we voor alle onderdelen een apart plan hadden gemaakt. Toen we begonnen, bestond het Programma Integraal Rivier Management nog niet eens, maar wij hebben het hier zo ongeveer uitgevonden.”

Toch is ook dit plan om praktische redenen begrensd. Jesse: “Er waren wethouders die zeiden: ‘Kunnen we niet meteen ook naar mogelijkheden voor wind- en zonne-energie kijken?’ Maar ergens moet je een grens trekken, anders komt er nooit een plan. De stuurgroep heeft besloten om met de uitwerking van grootschalige opwek van zon- en windenergie niet vooruit te lopen op de Regionale Energiestrategie. Dat komt nog wel. Want er zal heel wat tijd overheen gaan voor alle onderdelen zijn uitgewerkt, alle besluiten zijn genomen en alle onderdelen zijn uitgevoerd. Daardoor kan het plan meegroeien met de tijd.” Goedhart knikt: “Het plan wordt over een aantal jaar ongetwijfeld ingehaald door de werkelijkheid van dat moment. 80 procent van dit plan zal overeind blijven, 20 procent zal wijzigen. Bij een integrale manier van werken moet je denken en doen tegelijk. Anders gebeurt er niks.”

Verlaten steenfabriek

Tijd om een stukje verder te fietsen over de dijk. In de eerste bocht van de IJssel, net na Rheden, stoppen we bij een van de meest besproken onderdelen van het plan: de voormalige steenfabriek De Groot. Het terrein is met een hek afgesloten. De fabriek staat er nog en de directeurswoning ook, maar met ingegooide ramen ziet het complex er haast spookachtig uit. “Het is een gebied van 14 hectare en het ligt er al ongeveer 20 jaar zo bij”, vertelt Goedhart. “10 jaar geleden kwam de gemeente Rheden met het plan om hier 300 woningen te bouwen,

VOORBEELDPROJECT

Rivierklimaatpark IJsselport in de uiterwaarden tussen Arnhem en Giesbeek, is een van de voorbeeldprojecten voor het Programma Integraal Rivier Management. De provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, de gemeenten Arnhem, Duiven, Rheden, Westervoort en Zevenaar, Waterschap Rijn en IJssel en Natuurmonumenten werken in dit project samen aan een robuust en toekomstbestendig rivierklimaatpark (1.400 hectare).

Het project legt de verbinding tussen verschillende opgaven: de verruiming van de IJssel, de versterking van de dijken en een betere bevaarbaarheid van de rivier, ook bij laag water. Daarnaast wordt de waterkwaliteit verhoogd en worden natuurgebieden met elkaar verbonden.

Na de voorkeursbeslissing van de minister van Infrastructuur en Waterstaat is de planuitwerkingsfase van start gegaan. Deze fase loopt tot 2023.

De finale oplevering zal in 2028 zijn.

‘Het rivierklimaatpark wordt de groene long voor de omgeving. Een plek om verkoeling te vinden, bijvoorbeeld als de stad te heet is’

maar door de financiële crisis kwam er niets van terecht. De inwoners zagen het bovendien helemaal niet zitten, zo’n nieuwe wijk in buitendijks gebied. Daarna zijn er allerlei wilde ideeën geweest. Een groot hotel met zwembad, recreatiewoningen, een goederenoverslagterrein, een outlet en zelfs een nieuw bezoekerscentrum voor Natuurmonumenten. In de toekomstvisie hebben we opgeschreven dat er ruimte is voor een bestemming die in maat en schaal bij deze plek past, gericht op natuur, ruimte voor de rivier en recreatie. We zijn heel benieuwd of de eigenaar in deze ontwikkeling mee wil.”

Waarom kopen de provincie of Natuurmonumenten die terreinen zelf eigenlijk niet aan als er al zo lang gedoe over is? Goedhart: “Het is ons wel te koop aangeboden. Maar Natuurmonumenten is alleen gesprekspartner als het voor de agrarische grondwaarde wordt verkocht.” Jesse: “Je kunt als overheid alles wel willen opkopen, maar het is mooier als de eigenaar van zo’n terrein meegaat in de toekomstvisie en een plan bedenkt dat daarbij past. Dan is er pas sprake van win-win.”

Even verderop is Natuurmonumenten

al begonnen met een stukje natuurontwikkeling. Het laat zien hoe mooi het wordt als de hele toekomstvisie wordt uitgevoerd. “Kijk, hier stroomt de Rozendaalse beek uit naar de IJssel”, wijst Goedhart. “Deze beek was in hoge, smalle kades gelegd, waardoor het water meteen naar de IJssel liep en werd afgevoerd. Zo deden we dat met hoog water; de grasproductie voor de landbouw moest zo snel mogelijk weer op gang komen. Maar de laatste jaren hebben we op dit punt een kanteling gemaakt: we doen er nu alles aan om water langer vast te houden. Daarom hebben we de kades verlaagd en opzijgelegd en een drempel aangelegd. Het streven is om lage plekken zo lang mogelijk nat te houden, en de hoge koppen zo in te richten dat dieren daar bij hoog water hun toevlucht kunnen zoeken. De gebieden daartussenin bieden ruimte voor agrarisch gebruik. Wij willen boeren stimuleren om over te stappen naar natuur-inclusieve landbouw, dat zou heel goed passen in deze uiterwaarden. Maar daar moeten dan wel financiële regelingen tegenover staan, anders is het voor de boeren niet te doen. Dat is iets voor de planuitwerkingsfase.” >

‘Er zijn hevige discussies geweest’

Kansen voor Westervoort

We fietsen over de dijk richting de brug van Westervoort. De uiterwaarden zijn hier breed. In de verte ligt grond- en afvalstoffenverwerkingsbedrijf Putman. Dit bedrijf krijgt de mogelijkheid om zijn overslagcapaciteit uit te breiden. Daarmee wordt transport over water gestimuleerd.

Aan de overkant van de IJssel staat de betonfabriek Struyk Verwo. Het is de bedoeling dat de betonfabriek wordt ‘uitgeplaatst’. Het bedrijf wil daar in principe wel aan meewerken. Goedhart: “Struyk Verwo is een voorbeeld van een bedrijf dat zelf direct de gevolgen van de klimaatverandering ervaart. Bij hoogwater staat een deel van de fabriek letterlijk onder water. Zodra de waterstanden bij Lobith een bepaalde hoogte bereiken, worden de loodsen ontruimd. Er is aan gedacht om de hele fabriek een kwartslag te draaien, zodat het gebouw veiliger staat. Maar dat is een suboptimale oplossing. Door het bedrijf te verplaatsen, wordt het probleem van het bedrijf opgelost en ontstaan er nieuwe kansen. Zo kan er een natuurlijke nevengeul worden gegraven, die meestroomt bij hoogwater en het water vasthoudt als het waterpeil weer daalt. De gemeente Westervoort is er heel enthousiast over, omdat het verplaatsen van het bedrijf binnendijks ruimte schept voor woningbouw en recreatie bij de rivier. Ook wordt het voor waterschap Rijn en IJssel makkelijker om de dijk te versterken.”

De toekomstvisie heeft veel energie losgemaakt, zegt Jesse. “Er zijn hevige discussies geweest, er zijn heel wat ideeën bijgekomen en ideeën afgevalen, zoals een fietsbrug bij Rheden. Maar wie weet komen sommige ideeën in de toekomst nog eens terug.”

Op de dijk bij de boerderij/ landwinkel IJsseloord zijn we inmiddels zo koud dat we het opgeven. Koffie drinken en opwarmen is er niet bij in coronatijd.

Met de elektrische fiets in de sportstand vliegen we voor de wind terug naar Bezoekerscentrum Veluwezoom van Natuurmonumenten. Peter Oversteegen, eigenaar van fietsverhuurbedrijf Veluwetransferium Posbank, ziet het Rivierklimaatpark helemaal zitten. “Het is een kans om de enorme aantallen bezoekers die we her ontvangen beter over het gebied te verspreiden. Er is hier zoveel moois te beleven.” •

Houd je kennisontwikkeling op peil

VIND JOUW CURSUS OP PAOTM.NL!

AQUATHERMIE

- > 30 en 31 maart 2021
- 👤 M. van Schaik (STOWA)

OMGAAN MET KLIMAATVERANDERING

- > 8, 15 en 22 april 2021
- 👤 ir. H.A.M. Hakvoort (HKV lijn in water) en D. Kern (Hoogheemraadschap van Rijnland)

BLAUWALGEN EN WATERBEHEER

- > 19 en 20 mei 2021
- 👤 dr. ir. D. van de Waal (NIOO-KNAW)

NIEUW

CIRCULAIRE AFVALWATERZUIVERING: DE LAATSTE INZICHTEN

- > 10 en 11 juni 2021
- 👤 prof. dr. ir. M.C.M. van Loosdrecht (TU Delft) en ir. E. Klaversma (Energie en Grondstoffenfabriek, EFGF)

NIEUW

CIRCULAIR DRINKWATER

- > 13 en 14 oktober 2021
- 👤 prof. dr. ir. J.P. van der Hoek MBA (Waternet)

NIEUW

BIOLOGICAL STABILITY OF DRINKING WATER

- > 15 en 16 maart 2022 (o.v.)
- 👤 dr. ir. E.I. Prest (PWNT)

INSCHRIJVEN OF RESERVEREN?

Ga naar www.paotm.nl
of **scan de code:**

